

volkskarakter schijnt tot theologische disputen altijd nogal aanleg bezeten te hebben en in dit geval vonden de geschillen bovendien een eenigszins bereiden voedingsbodem. Ze betroffen namelijk voor een deel het bekende leerstuk der uitverkiezing en verwerping, dat de Nederlandsche Hervormde kerk in de zeventiende eeuw immers zoo ernstig geschokt had. De Katholieken van dien tijd hadden dus al lang te voren zijdelings van de kwesties kunnen vernemen.

Het is ondenkbaar, dat de te Rotterdam zoo vinnig gestreden strijd te Delfshaven onbekend gebleven zou zijn. Op den duur moet het gerucht er van ook daar zijn doorgedrongen. En mochten de eenvoudige en vermoedelijk wel meest onontwikkelde Delfshavenaars voor de geschilpunten zelf weinig warm geworden zijn, er waren aan de verschillende richtingen praktische konsekwenties verbonden, die hen wel beroerd zullen hebben. Ik bedoel namelijk de door de meeste seculieren gevolgde praktijk bij de toediening der heilige sakramenten, een praktijk, die vooral bestond uit een groote soberheid en angstvalligheid ten opzichte van biecht en heilige kommunie. Tegenover het door de regulieren bevorderde veelvuldige gebruik dezer sakramenten stak hun gestrengheid opvallend af. En meermalen bleken de leeken van deze laatste niet gediend. Ook vermeldt het zooeven genoemde Breve memoriale (pag. 32), dat verscheiden seculieren van Rotterdam en de naburige dorpen bij het toedienen der heilige sakramenten het voorgeschreven latijn vervangen door de landstaal, een nieuwigheid, waarmee de geloovigen vaak allesbehalve ingenomen schijnen geweest te zijn.

Zoo zal het dus waarschijnlijk verklaard moeten worden, dat Laurens van Rhemmen op den duur van zijn 37-jarig pastoraat aan een vrij aanzienlijk deel van zijn gemeente niet meer kon voldoen.

Ten slotte mag ik nog de mogelijkheid aanvoeren, dat de eenige seculier in heel de omgeving, die in dezen aan den kant der regulieren stond, de zeer militante pastoor van het naburige Kethel, Adriaan van Wijck, het zijne er toe bijgedragen heeft om Laurens van Rhemmen afbreuk te doen. In elk geval moet de geruchtmakende verbanning